

О. Г. Чепець,

к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку, аудиту та УФЕБ,

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро

К. Ю. Клочко,

магістр, Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ПРОЦЕСУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОДУКЦІЇ

O. Chepets,

Ph.D. in Economic Sciences, Associate professor of Accounting, Auditing and MFES,

Dnepropetrovsk State Agrarian and Economic University

K. Klochko,

Master of Dnepropetrovsk State Agrarian and Economic University

FEATURES OF ORGANIZATION OF THE ACCOUNTING OF THE PRODUCTS SALES PROCESS

В статті розглядаються питання теорії і практики обліку фінансових результатів від реалізації продукції. Особлива увага надається деталізації інформації щодо реалізації продукції в обліку. Пропонуються заходи щодо удосконалення обліку фінансових результатів від реалізації продукції.

In the article deals with the theory and practice of accounting financial results from sales. Special attention is given to detail information on sales in accounting. The article proposed measures on improvement of financial results from sales.

Ключові слова: *фінансові результати, продаж продукції, витрати, доходи, прибуток*

Keywords: *financial results, sales, costs, revenues, profits.*

Постановка проблеми. Процес реалізації продукції відіграє важливе значення, оскільки реалізація як складова загального процесу відтворення є завершальним етапом руху продукту зі сфери виробництва у сферу споживання. Без неї неможливо повторити процес виробництва. Вона виступає як обов'язкова умова виробництва і відтворення. За неперервності процесу суспільного відтворення факт реалізації означає вступ продукту в сферу виробництва, якщо він надходить у виробниче споживання, чи в сферу обігу, якщо він призначений для реалізації населенню.

Значення і роль процесу реалізації істотно зростають в умовах становлення ринкових відносин і створення конкурентного середовища.

Слід зазначити, що основну частину доходу підприємство отримує саме від реалізації продуктів своєї діяльності. В результаті реалізації продукції виявляється суспільна корисність виробленого продукту, його відповідність вимогам покупця, замовника або ринку; шляхом зіставлення доходів і витрат підприємства обчислюється фінансовий результат. Реалізація продукції, товарів, робіт, послуг є найважливішим джерелом доходів не тільки підприємства, а й формує прибуткову частину бюджету держави як об'єкт оподаткування. У зв'язку з цим потребує необхідної організації облік реалізації продукції. Адже від якості обліку залежить правильне визначення фінансового результату діяльності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В кожному підприємстві облік готової продукції повинен забезпечити контроль за виконанням завдань по випуску продукції згідно договірному асортименту, зберіганням готової продукції за обсягом, асортиментом та якістю, своєчасною випискою документів на відвантаження, поданням розрахункових документів покупцям та їх контроль своєчасного здійснення платежів.

Суттєве реформування обліку реалізації вимагає уважного вивчення проблеми і кваліфікованого підходу до питання. Розвиток ринкових відносин підвищує вимоги до бухгалтерського обліку як важливої функції управління економікою на рівні підприємства. В сучасних умовах виграє той, хто виробляє та реалізує продукцію високої якості з мінімальними витратами. Тому метою бухгалтерського обліку є посилення його впливу на процес ресурсозабезпечення та підвищення рівня управління. Облік процесу реалізації виступає з одного боку, як засіб інформації, а з другого – як засіб контролю за використанням ресурсів та формуванням собівартості реалізованих товарів та послуг. Удосконалення обліку реалізації повинно розглядатись як постійно діючий фактор забезпечення зростання ефективності виробництва.

Дослідженню проблем організації обліку процесу реалізації продукції приділяли увагу такі вітчизняні та зарубіжні вчені: Білуха М.Т., Бутинець Ф.Ф., Валуев Б.І., Гнилицька Л.В., Голов С.Ф., Друрі К., Душанова І., Калініна В.І., Карпова Т.П., Король С.Я., Крилов Е.І., Лінник Мюллендорф Р., Пархоменко В.М., Пустовіт І.Л., Пушкар М.С., Саблук П.Т., Чумаченко В.М., Хорнгерн Ч., Шеремет А., Яругова А. та ін.

Процес обліку потребує фундаментальних знань методології бухгалтерського обліку, діючих законодавчих актів та нормативних документів з бухгалтерського та податкового обліку. Об'єктивне та повне відображення в бухгалтерському обліку здійснених операцій по реалізації та нарахування податків, пов'язаних з цим процесом, сприятиме правильному визначенню фінансових результатів, а забезпечення подання звітності та повнота сплати податкових зобов'язань до бюджету дозволить уникнути штрафних санкцій з боку контролюючих державних органів.

Результати досліджень. Реалізація продукції впливає на фінансові результати роботи підприємства. Крім того, реалізація продукції – це основне джерело формування доходу підприємства. Тому техніко-економічний аналіз роботи підприємства починається з аналізу випуску та реалізації продукції, у вивченні обсягу виробництва, темпів його зростання, тобто у оцінці виконання плану виробництва та реалізації продукції. Економічний аналіз обов'язково повинен передувати прийняттю науково обґрунтованих рішень на бухгалтерському рівні правління.

Для обліку процесу реалізації використовують три синтетичні рахунки: 90 «Собівартість реалізації» – відображають собівартість проданої готової продукції (товарів, робіт, послуг); 70 «Доходи від реалізації» –

відображають виручку від реалізації; 79 «Фінансові результати» – зіставляють виручку і собівартість проведених продаж.

Така ситуація ускладнює бухгалтерський облік, особливо аналітичний. Стає незрозумілим до якого рахунку підбирати документи з реалізації, на якому етапі записів у бухгалтерському обліку потрібно здійснювати контроль процесу реалізації.

Для спрощення синтетичного обліку пропонуємо обліковувати процес реалізації на одному синтетичному рахунку 79 «Фінансові результати» (рис. 1), виділивши окремий субрахунок 791 «Реалізація», з відкриттям до нього субрахунків другого порядку: 7911 «Реалізація готової продукції», 7912 «Реалізація товарів», 7913 «Реалізація робіт і послуг». В дебет субрахунку 791 відноситься собівартість проданої продукції (товарів, робіт, послуг), а в кредит – виручка від реалізації.

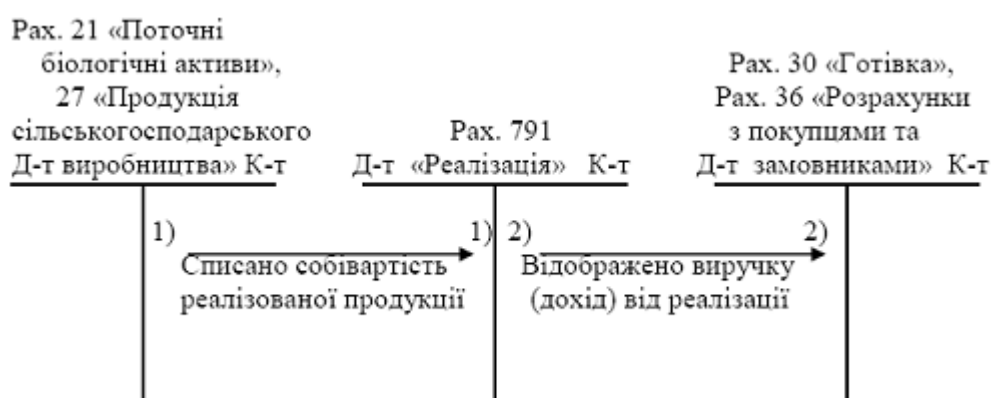

Рис. 1. Схема обліку реалізації без використання рахунків 70 «Доходи від реалізації» і 90 «Собівартість реалізації»

Аналітичний облік реалізації потрібно організувати за видами продукції (робіт, послуг) – на кожний вид продукції – окремий аналітичний рахунок. В аналітичному обліку має відобразитися по дебету і кредиту реалізована продукція у натуральному і грошовому вимірниках. Натуральні вимірники дають можливість накопичувати інформацію про кількість проданої продукції, що використовується для прийняття управлінських рішень, а також забезпечує перевірку правильності записів.

У зв'язку з тим, що спосіб нарахування передбачає відображення процесу реалізації у період відпуску продукції покупцям, кількість проданої продукції у фізичному обсязі за дебетом і кредитом у аналітичних рахунках по субрахунку 791 «Реалізація» повинна бути однаковою. Просте порівняння записів по дебету і кредиту рахунку дозволяє контролювати правильність ведення обліку реалізації. Відсутність цієї рівності свідчить про допущену помилку.

Наприклад, продукція продана, але не списана зі складу через неподання відповідних документів у бухгалтерію. За таких умов кількість проданої продукції показана по дебету і кредиту субрахунку 791 буде різною, що вказує на допущену помилку.

У світовій практиці використовують два методи визначення фінансових результатів:

1) метод порівняння доходів і витрат (або метод «витрати-випуск») – визначення прибутку (збитку) як різниці між доходами і витратами звітного періоду;

2) метод порівняння капіталу (або метод зміни чистих активів) – визначення приросту власного капіталу у звітному періоді як різниці між сумою власного капіталу на кінець і на початок звітного періоду.

Підприємствам фінансовий результат доцільно визначати методом порівняння доходів і витрат. Він дає змогу аналізувати витрати і доходи підприємства, обсяг його діяльності, оперативно вирахувати

прибуток. Цей метод надає більше інформації про фінансово-господарську діяльність підприємства ніж метод порівняння капіталу. За методом порівняння доходів і витрат можна визначати прибуток від окремих видів діяльності, від реалізації продукції (робіт, послуг) і позареалізаційних надходжень, а за методом порівняння капіталу – лише балансовий (загальний) прибуток.

Модель системи ведення бухгалтерського обліку виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції в умовах ринку (рис. 2).

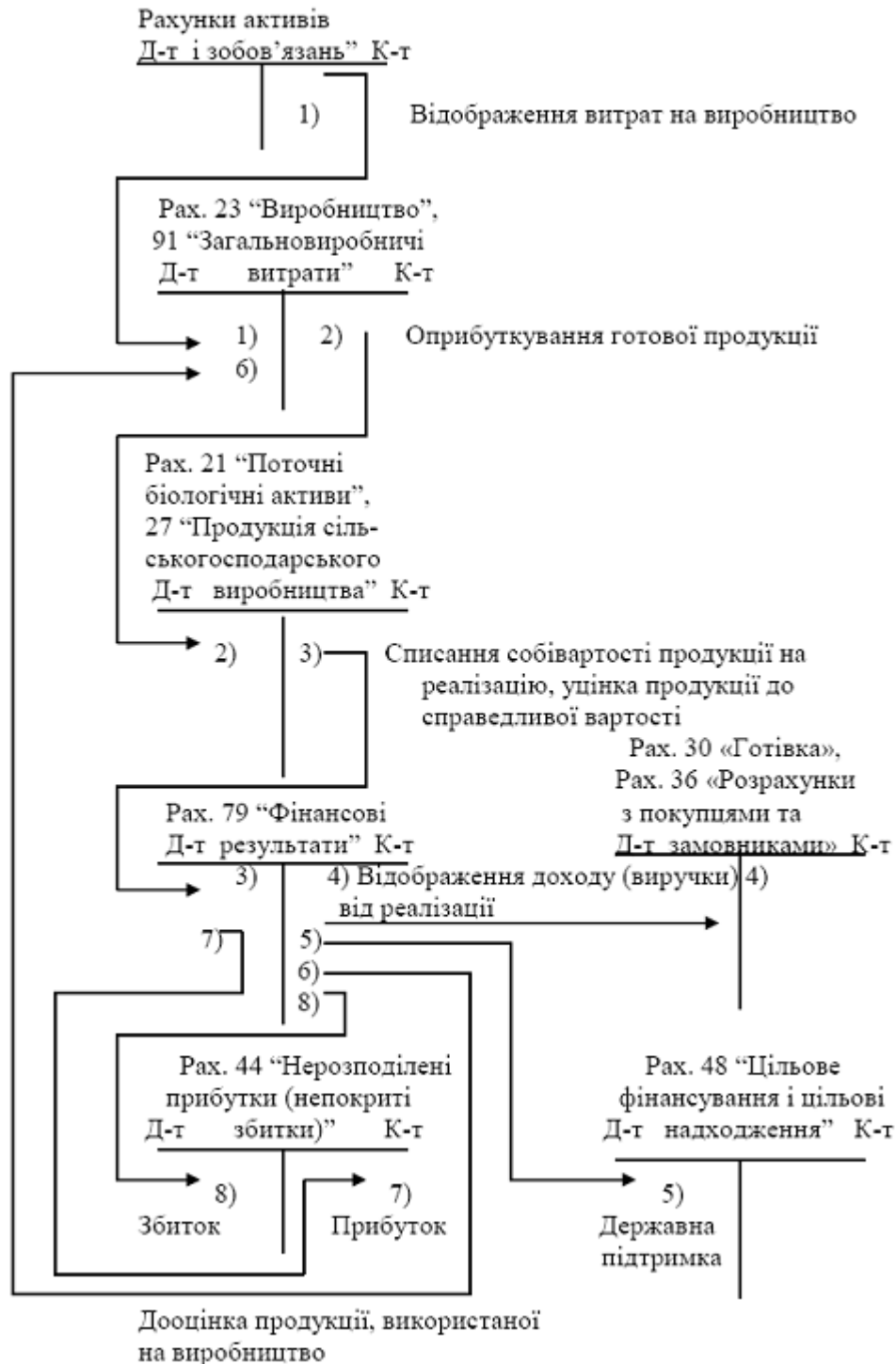

Рис. 2. Модель відображення на бухгалтерських рахунках процесів виробництва і реалізації

Фінансовий результат можна визначати за модифікованим варіантом методу «витрати-випуск», за яким результат періоду (прибуток, збиток) обчислюється як різниця між доходами і витратами з урахуванням змін залишків матеріальних запасів, незавершеного виробництва і готової продукції. Цей метод доцільно використовувати в малих підприємствах, що застосовують спрощений бухгалтерський облік.

В даний час виділяють три підсистеми бухгалтерського обліку: фінансовий, податковий і управлінський. Кожна з них використовує власні правила визначення фінансового результату, а саме:

- а) спосіб нарахування і касовий – у фінансовому обліку;
- б) за першою подією і касовий спосіб – у податковому обліку;
- в) будь-який спосіб на вибір підприємства – в управлінському обліку.

Існування різних способів визначення фінансових результатів пояснюється неспівпаданням у часі моменту передачі від продавця покупцю товарно-матеріальних цінностей і факту оплати за них.

З трьох способів (нарахування, касовий, за першою подією) найбільш точно визначити фінансовий результат за певний період дає змогу спосіб нарахування. Тому він повинен застосовуватися в фінансовому, управлінському і в податковому обліку. Це сприятиме уніфікації бухгалтерського обліку, забезпечить точне визначення фінансових результатів діяльності підприємств, дозволить правильно вираховувати податки.

Висновки. Прибуток є категорією об'єктивною і на законодавчому рівні не повинен визначатись за різними методиками. В управлінському обліку на підприємствах можна використовувати різні правила визначення прибутку, наприклад, обчислювати маржинальний дохід. Він вираховується як різниця між виручкою від реалізації і змінними витратами. Щоб визначити фінансові результати (прибуток або збиток) потрібно від маржинального доходу відняти постійні витрати.

Важливим аспектом в організації обліку реалізації готової продукції є формування єдиної законодавчо-нормативної бази, адаптованої до міжнародних вимог та норм, удосконалення методології складання звітності та запровадження інформаційних технологій. Гармонізація та стандартизація організації бухгалтерського обліку реалізації готової продукції відкриє на перспективу тверду основу міжнародного співробітництва та спрощення системи обліку в цілому. На державному рівні необхідно запровадити єдині правила визначення фінансових результатів, основою яких є співставлення доходів і витрат. Використання різної методології підрахунку фінансових результатів у різних підсистемах обліку є проблемою, яку потрібно вирішувати, щоб побудувати єдину інтегровану систему бухгалтерського обліку.

Література.

1. Заокіпна Н.С. Удосконалення обліку готової продукції та її реалізація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://intkonf.org/zaokipna-ns-udoskonalennya-oblikugotovoyi-produktsiyi-ta-yiyi-realizatsiyi/>
2. Огітчук М.Ф. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами : підручник / М.Ф. Огітчук, В.Я. Плаксієнко, М.І. Беленкова та ін. – 6-те вид., перероб. і допов. – К. : Алерта, 2011. – 1042 с.
3. Сук П.Л. Облік виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції в умовах ринку: методологія і практика : монографія / П.Л. Сук – К. : НАУ, 2010. – 330 с.
4. Шелін С. Економічна суть розрахунків з покупцями і замовниками / С. Шелін // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2012. – № 9. – С. 39–44

References.

1. Zaokipna, N.S. “Improving accounting of finished goods and its implementation” [Online]. – available at: <http://intkonf.org/zaokipna-ns-udoskonalennya-oblikugotovoyi-produktsiyi-ta-yiyi-realizatsiyi/>

2. Ohiychuk, M. F. Plaksiyenko, V.Y. Belenkova, M.I. (2011), Finansovyi ta upravlinskyi oblik za natsionalnymi standartamy [Financial and management accounting national standards], Alerta, Kyiv, Ukraine.

3. Suk, P. L. (2010), Oblik vyrobnytstva i realizatsii silskohospodarskoi produktsii v umovakh rynku [Accounting for production and sale of agricultural products in the market], NAU, Kyiv, Ukraine.

4. Shelin, C. (2012), “The economic essence of settlements with buyers and customers”, Bukhhalteriiia v silskomu hospodarstvi, vol. 9, pp. 39-44.